

# ФАКТОРИ ТВОРЧОГО САМОВИРАЖЕННЯ ОСОБИСТОСТІ

*М. О. Бодик*

Херсонський державний університет, [lorrykeimm@gmail.com](mailto:lorrykeimm@gmail.com)

*Науковий керівник: кандидат психологічних наук, доцент кафедри  
практичної психології І. О. Цілінко*

**Постановка проблеми.** В ХХІ столітті самовираження займає одну з головних складових життя сучасної людини. Кожна особистість стикається з проблемою: пошуку свого шляху, свого місця у житті, з пошуком своєї унікальності. Ми поступово відходимо від стандартів радянського союзу, коли усі повинні бути схожі один на одного. Люди все частіше прагнуть створити щось таке чого ще не бачив світ. Нажаль суспільство не завжди приймає не схожих на себе людей, вважаючи їх чужими, а значить небезпечними. Більшість людей намагаються влитися до колективів нехтуючи своєю унікальністю, задля задоволення потреби в спілкуванні. Інша частина людей не звертаючи увагу на оточення і не чекаючи схвалення від суспільства самовиражає себе у творчому плані намагаючись поєднати роботу з тією сферою творчості яка їм подобається. Нині більшість творчих людей вимушені шукати собі «звичайну роботу», щоб забезпечити достатній рівень життя тим самим залишають своє покликання.

**Завдання статті:** проаналізувати фактори які спонукають людей до творчого самовираження, визначити перспективи подальших досліджень цієї теми в Україні.

**Виклад основного матеріалу.** Творчість – продуктивна людська діяльність, здатна породжувати якісно нові матеріальні та духовні цінності суспільного значення [2]. Проблема розуміння творчості і розвитку творчої активності на сьогоденній момент є найбільш актуальною.

Засновник психоаналізу З. Фрейд вважав, що результатом сублімації сексуальних інстинктів є творчість, при цьому відбувається переміщення енергії з

більш недиференційованих, примітивних і небажаних імпульсів до більш диференційованим, вищим, духовним, культурним.

У свою чергу К. Юнг припускав, що вроджені спогади (архетипи) – ідеї, що лежать в «колективному несвідомому», часто зустрічаються в культурі у вигляді символів і легко виявляються в літературі, живопису, релігії будь-якого народу.

Дослідження А. Адлера розкривають поняття «творчості» через ідею так званого «Креативного» Я", згідно з якою людина є господарем своєї долі і самостійно творить свою особистість. Саме індивід відповідає за те, як він себе поведе і ким стане. На його думку «Креативне Я» є творчою силою, яка робить людину вільною особою. Саме у свободі вибору і проявляється унікальність і самодетермінація індивідуальності.

Г. Олпорт і К. Роджерс вважали, що мотивація особистісного зростання допомагає людям розвиватися в напрямку повноцінного функціонування і ускладненні. У концепції актуалізується тенденції К. Роджерса позначені області напруги, мотивації, потреби, а також креативність.

К. Роджерс говорить про те, що продуктами творчості людини можуть бути не тільки проекти, ідеї, дії, а й творчий спосіб життя - «добре» життя. Він писав: «Добре життя є процес, а не стан буття. Це напрямок, а не місце призначення».

Вчений Ф. Баррон, стверджує, що для того, щоб бути творчим, треба бути трошки невротиком; отже, емоційні порушення, що спотворюють «нормальне» бачення світу, створюють передумови для нового підходу до дійсності [4].

А. Маслоу зазначав, що у творчих людей їх психологічне «Я» стає більше «Я» тілесного. Тільки «щира» мотивація дозволяє людині творити, тільки прислухаючись до самого себе, ми зможемо вибрати той єдиний шлях, слідуючи якому ми будемо перетворюватися з крихітного атома «одного з» у нескінченний Всесвіт [4]. А. Маслоу розглядав творчість як універсальну функцію людини, яка допомагає йому в самовираженні. На його думку, здатність до творчості є вродженою і не вимагає спеціальних талантів

Самовираження – потужне джерело позитивних емоцій, натхнення і відмінний спосіб розрядки, що дає вихід накопиченої негативної енергії [1].

За А. Ребером «самовираження» розуміється як відображення зовні своїх внутрішніх почуттів, переконань, установок, будь-яку поведінку, яка здійснюється для чистого задоволення індивіда, особистісну форму активності, що формується і розвивається у спілкуванні і діяльності [1].

Згідно з визначенням Я. А. Пономарьова творчість в широкому сенсі слова це взаємодія, що веде до розвитку. Творчість, як пише Я. А. Пономарьов, - надзвичайно широке поняття. У своїх дослідженнях природи творчості і самовираження особистості Я. А. Пономарьов виділяє три підходи, кожен з них в ході свого розвитку стикається з низкою труднощів.

При першому підході творчість розглядається як діяльність людини, яка творить нові цінності, що мають суспільну значимість. Перший підхід акцентує увагу на новоутвореннях в області речей та ідей, що виникають у сфері людської діяльності. Нові цінності не завжди мають позитивний вплив на суспільство. Якщо говорити про нові винаходи, то можна сміливо казати, що нині людина не уявляє своє життя без гаджетів, тим самим нехтує реальним життям. Хоча новітні технології значно спрощують людську буденність. Сучасне суспільство не завжди може знайти рівновагу в новітніх творчих волевиявленнях. Разом з розвитком новітніх технологій виникає потреба в спеціалістах які мають творчі здібності. Творчі особистості бачать і сприймають світ по своєму і можуть помітити те чого не помітила людина з нерозвиненою уявою і творчими здібностями.

При другому підході творчість пов'язується з діяльністю людини, спрямованою на самовираження, самоактуалізацію особистості. Тим самим другий підхід тісно пов'язаний з областю мотивів до творчої діяльності. Самовираження виникає ще в дитинстві, наповнюється новими змістом у підлітковому або юнацькому віці. Самовираження в розвитку особистості стає основою самоствердження, самореалізації процесів у життєтворчості людини.

Самоствердження - складний психологічний феномен. Сам термін застосовується принаймні у двох значеннях. Перше значення розкриває спроби особистості мати сталу соціальну позицію, знайти своє місце в суспільстві. В іншому значенні поняття "самоствердження" ідентифікується із "самореалізацією" інакше як прагнення реалізувати себе в реальному світі. Сучасні психологи стверджують, що жага реалізації своєї індивідуальності та свого "Я" яскраво виявляється в юнацькому віці. Дослідники стверджують, що людина має мотивацію саме тоді коли керується майбутнім, а також мотиваційними причинами самоствердження часто є незадоволені амбіції і зарозумілість, неусвідомлена мотивація самозвеличення. Іншими словами з психологічної точки зору присутня певна ненормальність особистості, розбіжність виявляється у незадоволених амбіціях які викликають цим неусвідомлений страх, невпевненість і тривога з приводу свого особистого і соціального статусу. Зовнішня сторона поведінки самостверджувальної особистості може сприйматися навколишнім світом як вдале досягнення цілей, а сама людина домагається усього наперекір оточуючим труднощам. Самореалізація – реалізація потенціалу особистості, при усвідомленні людиною самої себе. Самореалізацію пояснюють як самоактуалізацію. Американський психолог А. Маслоу творець теорії самоактуалізації особистості концепція якої є мотивація поведінки особистості. Основними орієнтирами розвитку людини є бажання до самовираження та самовдосконалення. Зазвичай говорячи про теорію А. Маслоу мають на увазі ієрархічну класифікацію людських потреб. Як вважав А. Маслоу «Людина повинна бути тим, ким вона може бути: музикант повинен створювати музику, художник малювати, а письменник писати». А. Маслоу називав самоактуалізованими особистостями тих, хто живе повнішим життям ніж середній індивід, тим самим вказував про вміння користуватися своїм внутрішнім потенціалом.

При третьому підході творчість розглядається як процес вирішення задач. Третій підхід концентрується на розумінні процесуального аспекту творчості.

Процес вирішення задач ділиться на декілька етапів: формування задачі, стратегія і тактика вирішення задачі і практичне вирішення даної задачі. Значне значення в процесі вирішення має саме формування задачі. При первинному етапі творчості перш за все проявляється незалежність, своєрідність і незвичайність мислення творчої особистості. При формуванні задачі вагоме значення мають образи жаданої мети як результату діяльності творця. Коли задача сформована далі відбувається пошук вирішення задачі, тобто пошук стратегій і тактик. Основні складники стратегії є поняття, задум та переконання у їх правильності. Тактика залежить головним чином від самої ситуації, саме тому її називають ситуативною ознакою процесу вирішення, а стратегія розкриває індивідуальні риси особистості творця. Саме вирішення творчої задачі розпочинається з моменту виділення первісного шляху вирішення. Думка про шлях і остаточний пункт діяльності є задум. Задум зазвичай з'являється як образ чи ідея того, що потрібно робити. Вирішення задачі – перевірка задуму, який існував у формі здогадки.

**Висновки.** Проаналізувавши публікації, що стосуються творчого самовираження особистості, можна говорити про те, що це питання є досить актуальним і цікавить багатьох сучасних дослідників. Однак більшість опублікованих статей мають теоретичні дані і базується на вузькому колі досліджень. Результатів опитувань є недостатньо для більшого розуміння і розкриття даної теми. При цьому творчість не стоїть на місці і з кожним днем з'являється все більше ланок і сторін з яких можна вивчати творче самовираження. Тому можна зробити висновок, що кількість творчих особистостей які самовиражаються буде зростати. Тому сфера творчості потребує поглибленого вивчення для створення більших можливостей і простору для самовираження творчих особистостей. Саме тому подальше дослідження цієї теми є досить важливим. Перспективи подальших досліджень ми вбачаємо у розробці анкети для виявлення факторів творчих самовиражень особистостей, а також у з'ясуванні подальших перспектив у виборі життєвого шляху.

### Література

1. Бойко А. Е. Сучасні підходи до розуміння феномену самовираження особистості. *Збірник наукових праць*. Вип. 14. Кн. 11. С. 3-10.
2. Мацко Л. А., Прищак М.Д. «Основи психології та педагогіки» [Електронний ресурс] / ВНТУ 2010. URL: [https://web.posibnyky.vntu.edu.ua/icgn/8prishak\\_osnovy\\_psiholog\\_pedagogiki/r272.htm](https://web.posibnyky.vntu.edu.ua/icgn/8prishak_osnovy_psiholog_pedagogiki/r272.htm)
3. Психологіс *Енциклопедія практичної психології*. URL: <http://psychologis.com.ua/samoutverzhdzenie.htm>
4. Психологія творчості: *часопис наукових статей та творчих робіт*; Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, кафедра прикладної психології. Черкаси: Вид. від. Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького, 2013. 331 с.